

Romeria Gitana

Informació extreta de [Consulta: juny del 2017]:

Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya www.fagic.org

Museu Virtual del Poble Gitano a Catalunya www.museuvirtualgitano.cat

Fundación Secretariado Gitano www.gitanos.org

La veu dels gitanos de Catalunya www.gitanos.cat

Viquipèdia L'enciclopèdia lliure <https://ca.wikipedia.org/wiki/Gitanos>

Viquipèdia L'enciclopèdia lliure https://es.wikipedia.org/wiki/Lita_Cabellut

Fundación Instituto Cultura Gitana www.vidasgitanas.es

Horari:

Dilluns, dimecres i divendres de 15 a 21 h

Dimarts i dijous de 9 a 15 h

Dissabte de 9 a 14 h

Tel. 973.36.06.66

E-mail biblioseu@aj-laseu.cat

Web: bibliotecasantagusti.cat

Facebook: [facebook.com/bibliotecasantagusti](https://www.facebook.com/bibliotecasantagusti)

Twitter: @BibSantAgusti

FINESTRA AL POBLE GITANO 2017

Biblioteca
Sant Agustí

Consorci
d'atenció
a les persones
de l'Alt Urgell

Ajuntament de
la Seu d'Urgell

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família
Direcció General per a la Immigració

Biblioteca
Sant Agustí

ORIGENS I HISTÒRIA

El poble gitano, també conegut com a poble *rom*, *roma*, *romaní* o *romanó*, prové de l'Índia (Panjab i Sind).

Durant el segle IX l'Islam va envair l'Índia i és quan emprenen les migracions cap a l'oest. La segona migració es produeix al segle XIII.

Durant el segle XIV es comencen a detectar grans poblacions gitanes a Grècia i el Mediterrani i es comencen a estendre per tot el continent europeu.

Mapa de les migracions del poble gitano

Durant els segles posteriors els gitanos eren considerats a Europa Occidental com a bons genets i experts firaires de bestiar. Destacaven, entre les seves qualitats, l'art de vendre cavalls i altres animals. En territoris fronterers, el nomadisme els permetia escapar de la persecució, de l'expulsió o dels treballs forçats a les galeres i hospitals de l'època.

A Espanya el discurs antigitano precedí i acompanyà una legislació que buscava la persecució dels gitanos o la seva exterminació. Després de l'expulsió dels moriscos, a la vista de la despoblació dels camps, la monarquia optà per tenir mà d'obra camperola i barata amb els gitanos.

El 1749, el Marquès d'Ensenada va ordenar i realitzar una gran batuda per detenir, el mateix dia i per sorpresa, 10.000 homes gitanos. Van enviar-los als arsenals de marina i les dones a "dipòsits" creats expressament pel cas.

L'any 1783 una Pragmàtica de Carles III va iniciar una nova política assimilacionista, donant als gitanos llibertat per a exercir qualsevol ofici, però obligant-los a viure en determinades viles i ciutats, prohibint l'ús de l'expressió "gitano" en el llenguatge administratiu i l'ús de la llengua i els costums tradicionals d'aquesta minoria ètnica.

Fotografia de gitanos andalusos (1860-1863)

- DIEGO "EL CIGALA". *Picasso en mis ojos*. **CD 0 DIEGO EL CIGALA**
- ESMA. *Queen of the gypsy*. **CD 0 ESMA**
- GYPSY MUSIC. *Gypsy music the rough guide to the music of the gypsies*. **CD 0 GYPSY MUSIC**
- KETAMA. *20 pa ketama grandes éxitos 1984-2004*. **CD 0 KETAMA**
- KETAMA. *De ahí a Ketama*. **CD 0 KETAMA**
- KETAMA. *Konfusión*. **CD 0 KETAMA**
- KETAMA. *Pa gente con alma*. **CD 0 KETAMA**
- KETAMA. *Toma Ketama!* **CD 0 KETAMA**
- MANZANITA. *Dímelo...* **CD 0 MANZANITA**
- MERCÉ, José. *Lo que no se da*. **CD 0 MERCÉ**
- MERCÉ, José. *Ruido*. **CD 0 MERCÉ**
- MONCHO. *I tant que sí!* **CD 5 MONCHO**
- MORENTE, Estrella. *Mi cante y un poema*. **CD 0 MORENTE**
- NIÑA PASTORI. *Cañaila*. **CD 0 NIÑA PASTORI**
- NIÑA PASTORI. *Eres luz* **CD 0 NIÑA PASTORI**
- NIÑA PASTORI. *Esperando verte*. **CD 0 NIÑA PASTORI**
- NIÑA PASTORI. *Joyas prestadas*. **CD 0 NIÑA PASTORI**
- PACO DE LUCIA. *Cositas buenas*. **CD 0 PACO DE LUCIA**
- PACO DE LUCIA. *Luzia*. **CD 0 PACO DE LUCIA**
- PACO DE LUCIA. *The Guitar trio*. **CD 0 PACO DE LUCIA**
- PACO DE LUCIA. *Live in America*. **CD 0 PACO DE LUCIA & SEXTET**
- PERET. *Peret té molt poder: homenatge al Rei de la Rumba*. **CD 0 PERET**
- PERET. *Que levante el dedo*. **CD 0 PERET**
- REINHARDT, Django. *Guitar Genius*. **CD 1 REINHARDT**
- ROSARIO. *Parte de mí*. **CD 2 ROSARIO**
- ROSARIO. *Siento*. **CD 2 ROSARIO**

CINEMA

- CHÁVARRI, Jaime. *Camarón, la película*. **DVD 791 CHAVARRI**
- GATLIF, Tony. *Swing*. **I DVD SWING**
- KUSTURICA, Emir. *Gato negro, gato blanco*. **DVD 791 KUSTURICA**
- MIHAILEANU, Radu. *El tren de la vida*. **DVD 791 MIHAILEANU**
- ROVIRA-BELETA, F. *Los Tarantos*. **DVD 791 ROVIRA**
- ROVIRA-BELETA, F. *El amor brujo*. **DVD 791 ROVIRA**
- Vurma: *recuperant la memòria històrica del poble gitano a Catalunya*. **DVD 397 VUR** (documental)

A LA BIBLIOTECA HI TROBAREU:

SOBRE L'ÈTNIA GITANA

- *Conoce al pueblo gitano.* **397 CON**
- *Entre la marginación y el racismo: reflexiones sobre la vida de los gitanos.* **397 ENT**
- *Estudi sobre la població gitana a Catalunya: informe final.* **397 EST**
- *Gitanos procedents de l'Europa de l'est a Catalunya.* **397 GIT**
- *Guia de la Rumba Catalana.* **78 GUI**
- *La integració sociocultural de las minorías étnicas: gitanos e inmigrantes.* **325 GAR**
- *Materiales de educación intercultural.* **397 MAT**
- *SANCHEZ- MÚSTICH, Cèlia. Peret: l'ànima d'un poble.* **78 PERET**

NOVELA I POESIA

- *FO, Dario. El campeón prohibido.* **N FO**
- *GARCÍA LORCA, Federico. Poema del cante jondo: Romancero gitano.* **P GARCIA LORCA**
- *McCANN, Colum. Zoli.* **N McCANN**
- *MIQUEL, Dolors. Gitana Roc.* **P MIQUEL**

CONTES I NOVELA JUVENIL

- *CALLEJA, Seve. Un poble transhumant: els gitanos.* **A I 39 CAL**
- *GARRIGA, Carme. Ostelinda, jo vinc de tot arreu.* **I 39 GAR**
- *GEIS, Patricia. Petite Romaní.* **I VERMELL G**
- *MOURE, Gonzalo. Maíto Panduro.* **I VERD MOU (NENS I NENES)**
- *SABATÉ I RODIÉ, Teresa. Tu també, Sara!* **I VERMELL S**
- *VALLBONA, Rafael. Sense sortida.* **JN VAL**

MÚSICA

- *BALKAN MUSIC. El tiempo de los gitanos.* **CD 0 BALKAN MUSIC**
- *BRATSCH. Plein du monde.* **CD 0 BRATSCH**
- *CAMARON DE LA ISLA. Alma y corazón flamencos.* **CD 0 CAMARON**
- *CAMARON DE LA ISLA. Antología inédita.* **CD 0 CAMARON**
- *CAMARON DE LA ISLA. Autorretrato.* **CD 0 CAMARON**
- *CAMARON DE LA ISLA. La leyenda del tiempo.* **CD 0 CAMARON**
- *CAMARON DE LA ISLA. Reencuentro.* **CD 0 CAMARON**

La Constitució de 1912 suposa un gran avanç quant al reconeixement del seu sistema jurídic com a ciutadans espanyols.

Amb la dictadura franquista tornen a perdre els drets: es prohibeix la llengua, la vida nòmada és un delictes i se'ls aplica especialment la Llei de Perillositat Social.

La democràcia i la Constitució del 1978 suposen la igualtat i la plena ciutadania.

POBLACIÓ A EUROPA

Amb una població entre 10 i 12 milions de persones, els gitanos són la minoria ètnica més important d'Europa i són presents als 27 estats de la UE. Estesos per tot el món, es calcula que el 80% resideixen al continent europeu i la majoria són ciutadans comunitaris. A l'estat espanyol, la seva població ascendeix entre 600.000 i 800.000 persones.

Però, com admet la Comissió Europea, «la seva situació es caracteritza per una constant discriminació i exclusió social. Els gitanos estan exposats a factors negatius com la pobresa, la desocupació, els estereotips i els prejudicis».

Hi ha hagut durs episodis de persecució dels gitanos a Kosovo, a Eslovènia, a Polònia i a Hongria. Els gitanos que fugen de l'Est europeu no han estat ben rebuts a la resta de la UE. França i Itàlia han aplicat normes per perseguir als gitanos procedents de l'estranger que intenten instal·lar-se al seu territori.

COSTUMS I TRADICIONS

A la societat gitana, la família (entesa en el seu concepte més extens) és el pilar bàsic i més important en el qual es sustenta tota la comunitat. El respecte als més grans de la família és un dels valors principals: el “padre”, el “tío,” “el patriarca” o “la persona de respeto” imposa la seva autoritat.

La dona a la comunitat gitana exerceix un paper bàsic dins el nucli familiar, encara que al ser una societat patriarcal, moltes vegades queda relegada a un segon pla. No obstant això, la dona quan és gran guanya en reconeixement i té un paper més rellevant.

També cal destacar el “consell d’ancians” que en cas de conflicte té les atribucions per fer complir la llei gitana. En el supòsit d’un problema de qualsevol índole, la solidaritat entre els components de la família està per damunt de tot. Els gitanos es reconeixen entre ells per la família a la qual pertanyen, el sentit col·lectiu prima per sobre de l’individual.

La celebració de la vida i de la mort segueixen sent els principals rituals que diferencien al poble gitano de qualsevol altre. La més singular és el casament, amb les fases prèvies de “pedimiento” i “apalabramiento”.

La religiositat és un altre dels sentiments més arrelats a la societat gitana que també es manifesta a les romeries i sobretot amb el respecte que professen als difunts. Durant la vetlla, l’enterrament i el dol, la tradició marca les normes i costums que cal seguir.

La forma de treball més habitual ha estat la del treball artesanal (ferrers, cistellers...), a l’agricultura. Avui en dia el comerç i la venda ambulants.

Fa uns quants anys es feia difícil que els infants gitanos anessin a l’escola, a l’actualitat la majoria estan escolaritzats. Cada vegada hi ha més població gitana, sobretot dones, que van a la Universitat, però encara són una minoria.

LITERATURA, CINEMA I ARTS

Durant diversos segles els gitanos han aparegut en un gran nombre d’obres literàries, sempre en un pla secundari, i sempre d’un mode estereotipat. En el millor dels casos els gitanos apareixen amb una imatge romàntica i rebel, i en el pitjor dels casos apareixen com lladres i mentiders. Pocs han estat els escriptors que han tractat els gitanos allunyant-se dels prejudicis dominants, en aquest sentit hem de ressaltar les obres de Lorca, García Márquez o Tabucchi.

Pel que fa als autors literaris més destacats i de diversa procedència: el poeta i dramaturg granadí José Heredia Maya, l’escriptor madrileny Joaquín Albaicín, el serbi Rajko Djurik, el francès Mateo Marinoff, l’escriptor i periodista hongarès Bela Osztojkan.

La darrera novel·la publicada del premi nobel Dario Fo “El campeón prohibido”, s’inspira i reivindica la figura de Johan Trollmann, boxejador alemany d’origen gitano, al qual el Tercer Reich li va arrabassar la vida i el reconeixement de l’època.

Hi ha una considerable filmografia sobre temàtica gitana. Entre els cineastes d’ètnia gitana, destaca el francès Tony Gatlif, amb més d’una dotzena de pel·lícules, molt representatiu n’és el documental Latcho Drom (1993)

Títols destacats:

- ◇ Clan salvaje (2014) de Jean-Charles Hue
- ◇ Papsza (2013) de J. i K. Krauze
- ◇ Cigan (2011) de Martin Julík
- ◇ Gato negro, gato blanco (1998)
- ◇ El tiempo de los gitanos (1989) d’Emir Kusturica

Alguns títols emblemàtics del cinema espanyol són:

Embrujo, Los Tarantos, El amor brujo, Bodas de Sangre, Alma Gitana, Camarón, Flamenco, flamenco...

Actors i actrius: Pastora Vega, Óscar Jaenada, Amara Carmona...

Quant a les arts plàstiques destaca l’artista pluridisciplinar Lita Cabellut, (Serinyena, 1961), d’origen molt humil, és avui reconeguda i cotitzada a nivell internacional pel conjunt de la seva obra pictòrica.

ARTISTES DEL FLAMENCO

Carmen Amaya

Camarón de la Isla

Paco de Lucía

José Mercé

Niña Pastori

Diego el Cigala

Rosario Flores

Joaquín Cortés

Estrella Morente

Altres figures importants han estat: Manolo Caracol, Lola Flores, Antonio Flores, Manzanita... A banda del flamenco, també trobem artistes de molts d'altres estils: el cantant català de boleros, Moncho.

Eugene Hütz, actor i cantant de la banda de punk gitano de Nova Cork, Gogol Bordello.

LA RUMBA CATALANA

Un dels trets particulars que singularitzen els gitanos catalans és la rumba catalana, entesa com una música mestissa igual que el *flamenco* en el seu conjunt. Artistes com Antonio González "el Pescailla" i Pere Pubill Calaf "Peret" són considerats els creadors i màxims exponents d'aquest gènere.

Peret

A la dècada dels 90, amb l'empenta dels Jocs Olímpics de Barcelona hi va haver un resorgiment de la rumba catalana amb el mateix Peret i grups com: Los Manolos, Sabor de Gràcia, Ai Ai Ai...

Los Manolos

COMMEMORACIONS

◇ 8 d'abril Dia Internacional del Poble Gitano

Es celebra des del 8 d'abril de 1971, any en que es va celebrar a Londres el I Congrés Internacional del poble gitano i on es va instaurar la bandera i l'himne gitano (Gelem Gelem)

Cerimònia del Riu

Es commemora amb l'anomenada Cerimònia del Riu, on gitanos d'arreu es troben al costat dels rius per a fer una ofrena floral que simbolitza la llibertat i l'èxode que van patir els seus avantpassats.

◇ 16 de maig Dia Internacional de la Resistència Gitana

A l'Alemanya nazi milers de persones d'ètnia gitana van ser assassinades als camps de concentració. Aquest fet es conegut en llengua romaní com *porraimos*. El 16 de maig és commemora aquest fet.

LLENGUA: EL ROMANÍ

La llengua pròpia del poble gitano és el romaní.

Estudis lingüístics han demostrat, pels seus trets comuns amb el sànscrit i la resta de dialectes indis, que és una llengua inconfusiblement indoària. Curiosament, el nom gitano deriva d'*egiptano*, a causa de l'errònia creença que els primers membres d'aquesta ètnia, que van penetrar a Europa a finals de l'edat mitjana, procedien d'Egipte. És una llengua nòmada. Té més de 60 dialectes. Resulta difícil de quantificar el nombre de parlants, es calcula que entre 6 i 10 milions al món.

El caló és la llengua variant del romaní utilitzada pel poble gitano, fonamentalment a Espanya. Algunes estadístiques indiquen que només l'1% dels gitanos de l'estat espanyol parlen caló, però la majoria en coneixen el vocabulari bàsic.

ALGUNES EXPRESIONS DEL CALÓ

Te oves baxtalo → Que siguis afortunat

Laçhi rat → Bona nit

Sar san? → Com està?

Te kamesa → Si us plau

Mišto, nais tuqe → Molt bé, gràcies

Devlèsa → Adéu

Loásasa → Amb molt de gust

3i tehàra → Fins demà

Algunes paraules del caló utilitzat als territoris de parla catalana han passat amb formes pròpies al vocabulari comú del català, com per exemple:

Halar (amb hac aspirada): *menjar*

Cangueli: *por*

Xaval: *noi*, originalment volia dir *fill*

Paio: *persona no gitana*, per extensió, *individu desconegut*

Guipar: *mirar, veure*.

Pirar: *anar-se'n*

Pispar, pispa: *robar, lladre*.

Trola: *mentida*

Calé: *diners*

I també al castellà: **gachó, parné, currelar, molar, camelar, biruji...**

Els gitanos arrelats a Catalunya, tot i mantenir el lèxic caló, acostumen a tenir el català com a llengua pròpia. El caló català, igual que els altres dialectes gitanos de la península ibèrica, es troba en clar retrocés: la llengua materna dels gitanos catalans és el català; el caló ha passat a ser una llengua emprada només en determinades situacions, sobretot com a instrument de defensa. Les noves generacions l'utilitzen cada vegada menys. Reduït el caló a un ús molt limitat, allò que dóna identitat lingüística als gitanos catalans és ara, la forma de parlar català (*català agitanat*)

LA CULTURA GITANA: MÚSICA

La cultura gitana es va crear al llarg del camí i dels segles a través del contacte i convivència amb altres pobles. Encara que varen sortir fa ja més de mil anys de l'Índia, segueixen conservant un marcat existencialisme oriental, al qual se li han anat afegint clares influències àrabo-musulmanes i cristianes.

Gitanos i música són pràcticament sinònims en l'imaginari social de qualsevol país europeu. Els motius que han dut als gitanos ha desenvolupar tant la seva capacitat per a la música i no tant per a altres arts com la pintura o l'escriptura, ens porta a argumentar que la música, en ser immaterial, era un art que es podia transportar amb facilitat.

L'enginy creatiu dels gitanos a la música ha donat lloc a diversos gèneres musicals únics i reconeguts mundialment com la música tradicional popular dels Balcans, el *Flamenco* espanyol o el Jazz *Manouche* francès, també anomenat Gypsy Jazz. el creador del qual va ser el guitarrista francès Django Reinhardt